

Een fantasievolle keramist

De eigen wereld van Hans de Jong

In het Haagse Gemeentemuseum is de komende maanden keramiek van de in 2011 overleden Hans de Jong te zien. Zijn werk weerspiegelt een heel herkenbaar tijdsbeeld, maar doet tegelijk origineel en ludiek aan.

TEKST: FREDERIK F. BARENDS

Veel wandelaars die in het begin van de jaren zestig over het Amsterdamse Rokin liepen, stonden even stil voor het statige herenhuis met een halsgevel op no. 156.

Naast de stoep, voor het raam van het souterrain, waren daar telkens andere, maar vooral ongewone stukken keramiek te zien. Het waren meestal fantasievolle figuren die modern aandeden en de meeste mensen vonden dat wat vreemd, want in het pand was immers de kunsthandel A. Staal gevestigd en die handelde uitsluitend in kostbare antiquiteiten. Dat Hans de Jong die mini-etalage onder de deftige kunsthandel mocht gebruiken was inderdaad wat ongewoon, maar het droeg wel bij aan zijn bekendheid. Er waren namelijk in die tijd in Amsterdam nog niet zo heel veel galerieën waar eigentijdse keramiek te zien en te koop was. Wat dat betreft mag de gelegenheid die Charley Staal hem bood, hier gerust vermeld worden.

Zijn meest aansprekende werk bestaat uit wonderlijke en tegelijk ongecompliceerde wezens.

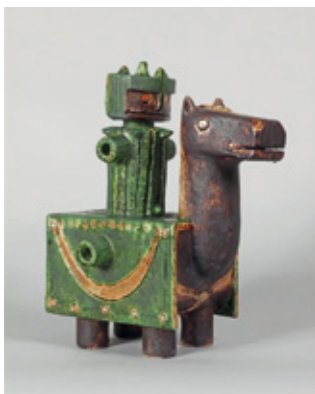
Een gedegen start

Hans de Jong werd in 1932 te Leiden geboren. In 1954 ging hij met de bedoeling om te gaan beeldhouwen, naar het Instituut voor Kunstnijverheids- onderwijs (IVKNO) in Amsterdam, maar het werd na het opleidingsjaar echter de afdeling pot-tenbakken. Die stond toen, in dat overigens wat vermoeide gebouw aan de Gabriël Metsustraat, onder de leiding van twee uitstekende docenten: Theo Dobbelman (1906-1984), die Hans de technologische geheimen van het vak bijbracht en Wim de Vries (1908-1969), een raspottenbakker, die hem inwijdde in de juiste omgang met de klei

en de oven. Wim de Vries was aan die afdeling de opvolger van Bert Nienhuis (1873-1960) en heeft aan het IVKNO (nu de Rietveld Academie) tussen 1938 en 1968 een hele generatie keramisten opgeleid, die de laatste jaren langzaamaan plaats begint te maken voor de jongere talenten. Na deze gedegen opleiding, die hij in 1958 voltooide, had Hans de Jong gedurende een jaar een baan bij Intercodam Tegels, maar in 1959 betrok hij in hartje Amsterdam zijn eigen atelier, waar hij zich al spoedig begon toe te leggen op zijn keramische fantasiewezens.

Speelsheid en ideeënrijkdom

De keuze daarvoor was eigenlijk het gevolg van een soort jeugdliefde. Hans hield er, voor hij naar het IVKNO ging, namelijk een poppentheater op na, waarvoor hij zelf de rekwisieten vervaardigde had. Misschien had die aanvankelijke keuze om de afdeling beeldhouwen te gaan doen daarmee te maken, maar zeker was de typerende voorliefde, die hij heel zijn leven heeft gehad voor met veel verbeeldingskracht gemaakte keramische figuren, daar ook een gevolg van. Een van zijn uitspraken was immers: "Ik wil alleen dingen maken die ik zelf leuk vind" en inderdaad, zijn werk getuigt van een enorme speelsheid, maar ook van een humorvolle ideeënrijkdom. Wat dat betreft valt zijn werk te vergelijken met dat van Etie van Rees (1890-1973), waar Hans altijd veel bewondering voor heeft gehad. Technisch gezien bestond zijn eerste zelfstandige productie uit aardewerk, pas later ging hij op steengoed over. Vaak ging hij uit van een holle basisvorm, want hij geloofde heilig in de grondregel die door veel keramisten wordt nagestreefd: de container is van oudsher de basisvorm van de keramiek. Het glazuurpalet dat hij toepaste was vrij ingetogen, met veel plaatselijk gevarieerde tinten bruin, groen, grijs en geel. De verdere decoratie bestond hoofdzakelijk uit ingekraste lijnen en

linkerpagina boven
'Plastiek van een hen', 1979, 28 x 8 cm, Gemeentemuseum Den Haag.

linkerpagina midden
'Ruiter op paard', 1964, geglazuurd chamotte steengoedklei, 37 x 32 cm, Gemeentemuseum Den Haag (Schenking Vrienden van het Gemeentemuseum Den Haag).

linkerpagina onder
'Kruisvaarder', 1961, geglazuurd aardewerk, Gemeentemuseum Den Haag.

links
'Dubbelkoppig beest', 1962, geglazuurd aardewerk, Gemeentemuseum Den Haag (Schenking Vrienden van het Gemeentemuseum Den Haag).

onder
'Wijsgeer', circa 1965, geglazuurd steengoed met ingestempeld en ingekrast decor, Gemeentemuseum Den Haag.

(vooral later) veel gestempelde motieven. Vrijwel alles was handgevormd, gedraaid werk behoorde tot de uitzonderingen

Landelijke bekendheid

In 1960 werkte hij drie maanden in Frankrijk en tussen 1962 en 1963 maakte hij studiereizen naar de Verenigde Staten en Mexico. Landelijke en museale bekendheid kreeg hij echter in 1962. Het Museum Boijmans van Beuningen in Rotterdam organiseerde toen een tentoonstelling (met catalogus) onder de titel: 'Zes Amsterdamse pottenbakkers'. Dat waren, behalve Hans de Jong, Sonja Landweer, Johan van Loon, Jan de Rooden, Johnny Rolf en Jan van der Vaart. Hans kreeg in 1976 ook een eigen expositie in dat museum, met de voor zijn werk typerende titel: 'Omtrent bakbeesten en vuurlanders'. Het jaar na die Rotterdamse expositie in 1962 verplaatste hij zijn atelier naar Laren NH. In de villa van Charley Staal aan de Engweg kreeg hij veel meer ruimte en die benutte hij door een grote elektrische oven aan te schaffen. Naar voorbeeld van Engelse keramisten begon hij zich in Laren ook op het gebruik van steengoedklei toe te leggen, waarbij zijn werk geleidelijk aan tot volle rijpheid kwam. Die grotere oven stelde de bekende collectioneur J.W.N. van Achterbergh (1928-2009), die veel van Hans de Jong kocht, in staat om ook omvangrijker figuratief werk van hem aan te schaffen. Naast de al vroeger door hem aangelegde verzameling Aziatische en Europese keramiek en tegels, was J.W.N. van Achterbergh er in 1959 toe overgegaan ook moderne keramiek aan zijn collectie toe te voegen. Uiteindelijk omvatte dit laatste onderdeel zo'n 1.300 objecten,

die hij wegens ruimtegebrek op diverse plaatsen onderbracht. Tussen 1960 en 1967 voerde Hans de Jong op verschillende plaatsen in ons land een aantal monumentale opdrachten uit voor de Faience en Tegelfabriek Westraven te Utrecht. Deze verschilden uiteraard qua uitvoering sterk van zijn gebruikelijk keramisch werk, zodat ze niet direct als typisch Hans de Jong herkenbaar zijn, maar wel vaak verrassend aandoen.

Gentleman onder de keramisten

Het atelier in Laren bleef tot 1973 in gebruik. Daarna werd het tussen 1973 en 1985 Westbeemster en vervolgens van 1985 tot 1990 Oegstgeest. Vanaf 1990 verbleef hij met zijn partner Willem te Rheden en in 2003 stopte hij, op 71-jarige leeftijd, met het maken van keramiek. Naast zijn keramische arbeid doceerde Hans een tweetal jaren aan de Vrije Academie te Den Haag en tussen 1974 en 1982 gaf hij les aan de Academie voor Beeldende Vorming in Amsterdam. Hans de Jong gedroeg zich altijd bescheiden en drong zich nooit op de voorgrond. Hij was uiterst hoffelijk in de omgang en Mieke G. Spruit-Ledeboer, die de 'bijbel' van de Nederlandse keramische kunst van de afgelopen eeuw heeft geschreven, noemde hem eens de 'Gentleman onder de keramisten'. Hans, die naast zijn vak van literatuur en muziek hield, was ook een enthousiast tuinier. Dat laatste is in veel van zijn keramische objecten terug te vinden, want de natuur is voor hem vaak een inspiratiebron geweest. Maar het meest aansprekend zijn toch die wonderlijke en tegelijk ongecompliceerde wezens die zijn fantasiewereld bevolken. Een selectie daarvan staat de komende maanden in Den Haag op u te wachten.

Meer weten

Bezoeken

'Hans de Jong'
Gemeentemuseum
Stadhouderslaan 41
Den Haag
www.gemeentemuseum.nl
04-11 t/m 18-02

Werk van Hans de Jong wordt onder andere aangeboden door:
Capriolus Contemporary Ceramics
Springerstraat 153
Amersfoort
www.capriolus.nl
Artentique
Weteringdreef 72
Zoetermeer
www.artentique.nl